

Somogyi Zoltán

Az igazság bűvöletében

(Molnár Gábor
Az emberi szívnek oltalmától
távolan)

„Hús-vér valóságában szemlélni az igazságot, még ha láthatatlannak is kell maradni, még ha mindörökre alá kell is merülni a legreménytelenebb hidegség és a legradikálisabb elkülönülés tartózkodásába – ki ne vágyott volna még erre?” Molnár Gábor kötetét elolvasva ezek a sorok jutottak először eszembe. Maurice Blanchot írta őket a *Mikor eljön az idő* című kisregényében. Az a Blanchot, akinek életművében, Molnár verseihez hasonlóan, szintén központi téma az igazság, persze egy egészen másféle, vagyis más természetű igazság. Mert az igazság valószínűleg annyiféle, ahányan keresik. Erről meg Virginia Woolf gondolata jut eszembe, miszerint: „... ahol oly sok erő fordítódik arra, hogy megtalálják az igazság kifejezésének módját, ott az igazság óhatatlanul kimerült, és kaotikus állapotban ér el minket”. De persze az igazság olyan téma, amelyről sokan mondtak sokfélét, így aztán idézgethetnénk róla napestig. Nekünk viszont most az érdekes, hogy mit mond Molnár Gábor a fiatal, pályakezdő költő az igazságról az első kötete fülszövegében. Azt, hogy „Az igazság Isten.”. Meg hogy a „hazugság káprázata örjög mindeneken”. Továbbá, hogy az „igazság befelé, ...a lélek tiszta mezőin sugározza fényét”. Meg azt is, hogy „Erős az, aki az igazság stigmáját örökkön viseli.”. Ebből úgy tűnik, hogy az igazság az ő víziójában valami magasztos, rendkívüli, egyetemes, de ugyanakkor kíméletlen és nehéz dolog. Váratlanul komoly felvezetés a fülszöveg, férfiasan nagy vállalkozást jelez előre, és azt, hogy a legabsztraktabb metafizikai témák kerülnek majd terítékre. Egy vallásos etika manifesztumát sejteti a felütés. A kötet címe viszont: *Az emberi szívnek oltalmától távolan*, azt a képzetet kelti, hogy a versek tere az embertelenség és a könyörtelenség földje. Ebből az a gondolat következik, hogy az istentelen egyenlő az embertelennel. Vagyis az istenes verseknek nagyon emberieknek kell lenniük. Azt gondolom, Molnár versei ezt a kritériumot teljesítik is, mert nagyon emberiek, amennyiben az emberi esendőt, gyötrődőt és nyughatatlanul kutakodót jelent. Emberiek, még ha első olvasatra jéghidegnek,

végletesen artisztikusnak és terrorisztikus nyelvezetűnek is bizonyulnak.

Molnár ugyanis archaikusnak tűnő nyelvet használ, de jobban megvizsgálva a szándéka inkább progresszív; a kísérletezés, a szóteremtés, a valóban kifejező nyelvre való rátalálás igénye motiválja, és ezt az erőfeszítést a régies, nyelvújítás előtti nyelv maximum csak megihleti. A verssorai rövidek, szaggatottak, ettől pedig szikár, halcsontvázszerű, érdes versszerkezet keletkezik, ami zaklatottságot sugall. Mindez együtt nagyon nehezen hozzáférhetővé teszi a tartalmat. Molnár rejtőzködő, szemérmes költő benyomását kelti, aki a speciális, idegenszerű nyelv mögé bújlik, és mintha csak azokat tartaná méltónak a személyisége megismerésére, akik áttörnek a versek szinte áttörhetetlen falát. Egy bevallottan az önvizsgálatra, önkritikára, a lélek rezdüléseire épülő költői világ esetében egy ilyen bonyolult, távolságtartó nyelvezet különös, merész választás. Molnár is érzi ezt, mert sokszor reflektál a költeményeiben arra, hogy ő hol nyílik, hol begubózik, és ezek között szüntelen alterál. Megmutatkozna, nagy a vágya az önfeltárára, de szemérmes és bátortalan, nem érzi magát a nyelv magabiztos uralójának. A versekből az derül ki, hogy számára alapélmény, hogy mintha mindig ugyanazokba a problémákba ütközne bele, mintha gondolatai mindig ugyanoda futnának ki, és ez frusztráló, ami miatt gyakran inkább elhallgattatja magát, nehogy ismétlésekbe bonyolódjon, mert az meddő és unalmas. Csakhogy így a versei már ott abbamaradnak, ahol a valódi költészet elkezdődhetne. Épp az lenne érdekes, amit elhallgat. Érződik a tehetség a műveken, sőt, ahogy a kötet vége felé haladunk, és egyben az időben a jelen felé, merthogy a művek időrendi sorrendbe szerkesztve szerepelnek, a tehetség egyre jobban érződik, a versek színvonala folyamatosan javul. Van potenciál Molnár Gáborban, és ez biztató, de egy versíró akkor válik költővé, ha egész mélyen feltárja magát, ha mindent kockára tesz. A vereségtől félni egyenlő a kudarccal. Persze ez a félenkség szinte minden pályakezdőre jellemző, amit

le lehet vetközni. Azért is nehéz első kötetéről írni, mert még nincs kontextus, amihez hasonlítani lehetne. Molnár kötetében azonban sok vers szerepel, bár az nem derül ki, hogy a teljes eddigi életmű-e, vagy megválogatott művek. Egy még alaposabb rosta semmiképp nem ártott volna, és nem csak azért, mert soha senkinek nem árt, hanem azért is, mert komoly kitarítás és koncentráció kell a kötetben való áthaladáshoz, hiszen a témák is és a nyelvezet is nehéz, sűrű.

Az alkotás vágy az egyik kulcsvonulata a kötetnek. Ez sem szokatlan egy pályakezdőtől, hisz alapvető élmény minden művész számára. Vágy az értékeremtésre, az önmegfejtésre, a világ megértésére, az igaz felismerésekre és elterjesztésükre. Mert az élet rövid, illanó, törékeny, és kell valami kapaszkodó, valami értelem. Molnár keresgél, és ez jó hozzáállás, de csak akkor fog tudni igazán felszabadultan keresgélgni, ha elengedi a magában őrizgetett prekonceptióit az igazságról, ha elvágja a biztonsági köteleket, ha lemond a mesterkéltségre, forma irányította verselésről, ha túllép a szógubancokat szülő nyelvi artisztikumra való törekvéseken, amelyek gyakran az érthetlenséggel teszik határossá a költeményeit. Dicséretes, hogy mer eredeti lenni, és mást csinálni, mint ami a trend, hogy bátran bánik a nyelvvel, és addig csavargatja a szavakat, amíg a számára kívánatos formát nem öltik, de mindentől nagyon zárt, zárkózott, idegenszerű és hozzáférhetetlen versvilág keletkezik. A zeneiség, ami megjegyezhetővé teszi a strófákat, teljesen hiányzik belőlük. Molnár érzi, hogy a nagy akarás gátat vet és fullasztja a kreativitást, reflektál is erre, például a *Sokadik ugyanaz* című versben. A nyelvvel való ambivalens viszonyáról, a közlésvágyról és az artikuláció nehézségeiről pedig a *magadra vess* című műve árulkodik. A kifejezni vágyott érzések és gondolatok a nyelvi eszköztár kiforratlansága, és a szilánkokra tört nyelv miatt sokszor csak dadogásként bugyognak fel a versekben. Ennek tapasztalásától maga Molnár is gyötrődik, de a remény nem hagyja el, küzdeni kíván, sőt akar, mert a küzdelem nemesít, és mert valami etika ezt parancsolja neki. Az önfegyelem, a kíméletlenség, az önmagán való zsarnokoskodás, amikről azért szintén tanúskodik a művek kínzókamra-nyelvezete, biztató attitűd, legalábbis annál, aki el akarja kötelezni magát a költészetnek.

Az igazág bővületében fogantak a versei, de az igazság legyen világos, evidens, csak akkor értik meg az olvasók. A nyelv radikális átformálása során sokszor teljesen elveszik a jelentés, megszűnik az egyezményes jelrendszer, ami közös platformot teremt író és olvasó között. Hiába a nagy és elmélyült szellemi munka, értelmetlenné válik a kemény önfeltárás, ha az olvasók számára szinte halandzsának tűnnek a versek, és ha annyira artisztikussá válnak, hogy még asszociációkat sem indítanak be. Ezért aztán a hátsó borítófűlön olvasható Hamvas Béla idézet, miszerint: „...a műnek nyitva kell állnia, hogy aki be akar lépni, befogadja”, kissé meglepő és érthetetlen, mert a versek

ellentmondanak neki, hiszen mindent megtesznek, hogy eltántorítsák, eltaszítsák maguktól az olvasót. Olyannyira megnehezítik a világukba való belépést a nyelvezetükkel, szaggatottságukkal, komorságukkal, zártságukkal, hogy fogcsikorgatva, rejtvényfejtői képességeket elővéve lehet csak hozzájuk állni, és mindebben kevés az élvezet. A fő kérdés az, hogy megéri-e a versekbe fektetett munka az olvasó részéről, kap-e valamit a végén, befogadják-e a költemények az erőfeszítéseik miatt a költő világának meglátására méltóvá váló személyeket. Nos, néha megéri a munka, de gyakran nem. Az, hogy mikor éri meg, és mikor nem, az egyéni ízlés kérdése is.

A kötet legjobb versei azok, amelyekben Molnár Gábor hétköznapi helyzetekben tűnik fel, és leírja a környezetében megfigyelt jelenségeket. Ezek a versei átélhetőek, nyitottak, és a nyelvezetük is egyenesebb, egyszerűbb, a bennük lévő néhány szóelemény is jobban tud érvényesülni, és líraibb is. Ezekben a versekben a szeretetvágy, a magány, a halál kísértése, a hit, a harmónia megteremtésének igénye jelenik meg. Ezekben Molnár magáról és saját életéről beszél, de végre nem elvontan, így létre tud jönni a kapcsolat az olvasóval, és a versek oxigéndús vérrel telítődnek. Például: *Kétnapos bánat*; *féltánc*, aztán a címtelenek közül a 2004. január 21.-i keltezésű, a 2005. július 17.-i, a 2007. április 26.-i, a 2008. február 10.-i, és a kötet utolsó költeménye, a 2007. június 13.-i. Az nagy szerencse, hogy ez a legutolsó vers remekbe szabott, összegző, számvetés jellegű, és érezhető benne a személyes életdráma, mert így a kötet magasan záródik, és ez biztató a jövőre is.

Összességében a kötet elég furcsa képet rajzol ki. Rengeteg a testi hasonlat benne, a testrészek és a testnedvek, főleg a vér, a verejték, a nyál és könny gyakran szerepelnek, rendszerezsek asztrológiai képek és fogalmak is. Ezek mellé téve az alapvetően metafizikai ihletettséget, és az ahhoz mérten súlyos gondolatokat, amit néhol lágyítanak csak az intim, vallásos és szerelmi áhítat varázsos perceinek megmutatásai, és az átszellemültség tűnődő boldogsága, akkor egy profetikus lelkialkatú költő jegyei fedik fel magukat. Ezt erősíti az is, hogy az istenes versekben Molnár kíméletlenül, részvételenül, intoleránsnak is érzékelhetően, és szinte trágár dühvel ostromozza a hitetleneket, vagy a rosszul hívőket. Ez a profetikusság magyarázza azt is, hogy miért tűnik avantgárdnak a versek nyelvezete. Azért, mert a próféták nyelve mindig progresszív és nehezen érthető. Ettől az attitűdtől persze nem igazán szerethetőek és megjegyezhetőek a költemények, és sokszor komor, búsongó, sóhajtozós elmejátéknak tűnnek. A prófétákat viszont nem szokta érdekelni, mekkora közönségük van, mert akinek füle van, az úgyis meghallja az üzenetet. Csakhogy az igazság gyakran eltakarja a lényegét, mert túl fényes, túl vakító. Mint ahogy az is gyakori, hogy az igazságot görcsösen kereső ember nem veszi észre a mindenhol felbukkanó igazságokat.

Vitathatatlan, hogy Molnár Gábor teljes, komplex, elmélyült, nagyon egyedi és elkötelezett költészetet teremtett a kötetében, ami nem kis teljesítmény. Egyértelmű az is, már persze, ha vesszük a fáradságot, és áttörünk a körülményes és cafrangos szófalakon, hogy van benne művészi potenciál, és az alkata is költészetre predestinálja. Nem tudni, belső indíttatásból vajon merre indul majd tovább, hová fejlődik a költészete, sőt, az sem bizonyos, hogy tovább fejlődik egyáltalán, bár vannak erre utaló jelek. Azonban egyértelmű, hogy csak akkor üt át igazi erővel líra a művein, amikor a próféta magánéletébe tudunk bepillantani. Ha talán ez a próféta szerep csak próbálkozás, ha csak

útkeresésnek bizonyul majd, és megismerhetünk egy életközeli, kommunikatívabb, letisztultabb, pórébb, színesebb Molnár Gábor-féle költészetet, akkor jobban megítélhetjük majd. Addig azt kell mondjuk, hogy *Az emberi szívnek oltalmától távolan* valóban távol van az emberi szívektől, és értjük, hogy odavágyik, sőt örülünk neki, hogy oda, és nem máshová, de többet kell adnia a saját szívéből, hogy a miénkbe befogadjuk. Mert ha isten szívébe vezet egyáltalán út, akkor az csak az emberi szíveken át vezethet.

(Szerzői kiadás, Lenti, 2008.)

Sütő Éva munkái

